

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת ויקרא-זכור תשפ"ד

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

ונהפוך הוא

אלא, נראה לבאר הדברים בצורה נפלאה. כולם יסכימו שבכדי שנוכה לחיים של שמחה אזי צריכים להתרחש עמנו דברים נעימים וטובים באופן תדיר. וכאשר מצטרפים לאלו מקרים שאינם לרצוננו, אמרו החכמים פתרון נפלא והוא: 'הביטו בחצי הכוס המלאה' - דהיינו, טבע האדם שכאשר מתרחשים עמו דברים טובים ודברים פחות טובים, הוא ידגיש את הדברים הפחות טובים מחשבתו תהיה שקועה בהם היטב - ידוע כי 'האצבע הכואבת מושכת תשומת לב יותר מכל אברי הגוף הבריאים'. מעתה, בא המשפט החכם ואומר 'הביטו בחצי הכוס המלאה' תנו את הדגש על החלק הטוב שקורה עמכם תגדילו אותו התבוננו בו תדיר, בו נרכז את הווייתנו ולא נעמיק ונתבונן במקרים הפחות טובים, בדרך שכזו נצליח לשמור על גחלת השמחה. אכן, אין צל של ספק שכאשר אדם מצליח להתבונן בחצי כוס המלאה הינו חי חיים של שמחה!

אמנם לא תמיד המציאות מאפשרת להתעלם מן הדברים הלא נעימים. יש שעות שמתרחשים בהם כל מיני דברים שהיינו מעדיפים שלא יהיו במציאות כלל ועיקר, מקרים שבכוחם לחלחל בנו עצבות, צער ויגון ההפך הגמור ממידת השמחה ואי אפשר להתעלם מהם. אז מה עושים?

— צריך 'להרבות בשמחה'!

לדעת להתמודד פנים אל פנים עם המקרים הקשים המתדפקים על דלתות השמחה ומאיימים להשמידה כליל. — באלו צריך לדעת להביט ולפור עליהם מיני מתיקה: דבש דבורים, דבש תמרים וכדו' כך נהפוך אותם למתוקים.

וכיצד? התשובה היא, על ידי התבוננות ב'חודש אדר' ו'חג הפורים', מהם נוכל ללמוד ולנסוך בנו כוחות מיוחדים — למתק את הקשיים האמיתיים. על כך אמרו חז"ל: 'משנכנס אדר מרבין בשמחה'. להרבות בשמחה זהו לא רק להביט בחצי הכוס המלאה - אלא להביט היטב גם בחצי הכוס הריקה ולהצליח להפיק ממנו את השמחה.

התורה הקדושה מתחילה את חומש 'ויקרא' במילים: 'ויקרא אל משה... כאשר במילה ויקרא האות-א' זעירא. מה הסיבה לכך? אומרים לנו חז"ל סיפור מעניין: הקב"ה אמר למשה לכתוב 'ויקרא אל משה' - המילה 'ויקרא' הינה לשון גדולה וחשיבות. משה רבינו התבייש ואמר: מי אני שהקב"ה יחשיב אותי לקרוא אלי. בשל כך משה רבינו ביקש למחוק את האות-א' ולכתוב רק 'ויקר אל משה' - לשון עראי ומקרה. אמנם, הקב"ה מחה, לא הסכים. ובכדי שיתקיים רצון הצדיק הסכים הקב"ה שהמילה ויקרא תהיה כתובה עם - א' זעירא, כך נעשה לדורות עולם עד עצם היום הזה.

הבה נתבונן מה אנו נוכל ללמוד מכך? הנה, כאשר יהודי יתבונן בספר התורה הקדושה ב'פרשת ויקרא' מרחוק, הוא יראה שכתוב 'ויקר' - לשון עראי ומקרה. אלא כאשר הוא יתקרב לתורה ויתבונן היטב, אזי יתרחש מחזה יפה לנגד עיניו, הוא יראה שבצמוד ל'ויקר' נמצאת אות א' המסמלת על אלופו של עולם, כאשר אות א' נדבקת במילה 'ויקר', זהו! כבר אין 'מקריאות' עכשיו המשמעות שונה לחלוטין, היא ההפך הגמור ממקרה, 'ויקרא' - לשון 'קריאה', לשון חשיבות וגדולה. כך היא המציאות בקורות חיינו. כאשר אנו מביטים על מעשים התרחשויות למיניהם בצורה שטחית מלמעלה ומרחוק, הרי שהם יכולים להיראות לנו כ'מקרה עראי' בלי כל כוונה. אולם כאשר 'מתקרבים לתורה' (תרת' משמע) ומתבוננים - רואים שאין זה 'ויקר', אלא 'ויקרא' לשון גדולה וחשיבות, חייו של כל אדם ואדם מתוכננים היטב, יש קריאה וחשיבות מדויקת לכל איש ואיש.

לא לחינם פרשת 'ויקרא' סמוכה לחג הפורים.

הגמרא (תענית כט) אומרת: 'משנכנס אדר מרבין בשמחה'.

כאן קומין שאלות: מדוע דווקא ציווי 'מרבין בשמחה' נמצא באדר ולא בחודש אחר? האם יהיה הבדל אם נכתוב מרבין בשמחה עם אות-ן' או - ס'? עוד נשאל. כיצד **מרבין** בשמחה? איך עושים זאת? האם הכוונה היא, שבמצב של 'שמחה' רגיל נקפוז בריקוד עשרים סנטימטרים מהקרקע, וכאשר נאמר 'מרבין' הכוונה היא, שנתאמן לקפוז שלושים סנטימטרים מעל גבי הקרקע?!!...

המשך בעמ' 3

להקדשת העלון לברכה הצלחה
ורפואה ולעילוי נשמת יקיריכם

היכנסו לאתר כתר תורה ketertora.co.il
ולחצו על הלינק לתרומה. וכתבו בקשתכם

לשאלות בהלכה חייגו

02-5408030

משעות הבוקר ועד 12:00 בלילה

שאלה

האם מותר לאבל בתוך שנת האבל על אביו ואמו או על שאר קרובים, להשתתף בסעודת הפורים אצל מכריו, ואיך הדין אם יש שם מוזיקא?

תשובה

ראש וראשון לתשובה זו הוא הגאון רבי אהרן הלוי (למעלה מ-450 שנה) בשו"ת זקן אהרן סימן רי"ג וזה לשון השאלה: ושישאלתם על ענין ראובן שמתה לו אמו והוא מלאכתו להיות מנגן בכינור בחופות ובסעודות של מצוה, אם מותר לו בפורים, ובחול המועד פסח, לנגן בסעודות אלה תוך שנה למיתת האם, אע"פ שאסור לסעוד בסעודת מרעות ושמחה, אם אסור לשמח גם כן אחרים אע"פ שאין לו מלאכה אחרת אלא זו?

והשיב שאכן דין אבלות נוהג בפורים (בצנעה, חזו"ע פורים עמוד קפ"ו) ועוד שאמרו בגמרא לעשות אותם ימי משתה ושמחה, מלמד שאסור בהספד ותענית, משמע דלשאר דברים האבל אסור בהם, אלא שיש לומר שכל זה דווקא אבלות תוך שבעה, אבל אבלות של י"ב חודש לא, שהרי הוא חייב בכל מצוות היום של פורים וסעודת פורים היא חלק ממצוות היום והאבל חייב בה, והביא עוד להראב"ד דנראה מדבריו דעל כל פנים באביו ואמו יש להקל רק אחר שלשים יום.

והוסיף וזה לשונו: גם כי יש שכר לפעולתו שהוא משמח אחרים, ועוד שזאת היא פרנסתו וממנה כוחו, עת"ד ע"ש.

הרי הביא שני טעמים להיתר האחד כיון שעבר שבעה לשאר קרובים או שלשים לאביו ואמו, והאבל חייב בכל מצוות הפורים, יש לומר דהוא הדין חייב בסעודת פורים במשתה ושמחה ובניגון כדל.

והשני שהוא משמח אחרים ועוד שזאת היא פרנסתו.

והנה ידוע הנידון כשאיה פוסק כותב תשובה ומביא בה כמה טעמים להיתר, אם יש להסתמך על כל טעם לחוד או שאין להורות היתר אלא בצירוף כל הטעמים, וראה למרן הראש"ל יצחק יוסף שליט"א בעין יצחק חלק א' עמוד תקלא' בשם השדי חמד ועוד, שאם הוא מצטרף טעם נוסף לדינו בלשון "ובפרט" או "ומה גם" לרווחא דמלתא נקט כן וגם בלא זה היה מתיר.

ואם כן הטעם השני שכתב הזקן אהרן כתב בלשון "גם" כי יש שכר לפעולתו שהוא משמח אחרים. ומה שכתב ועוד שזאת היא פרנסתו יש לומר דמלת "ועוד" חוזר על הטעם השני שנקט בלשון גם.

הלכך נראה דעיקר טעמו של הרב זקן אהרן הוא משום שיום הפורים הוא יום שהאבל חייב בו בכל מצוות היום ובכללם גם מצוות סעודת פורים.

והן עתה ראיתי בספר אור המועד לידידי הרה"ג אוריאל זאדה שליט"א בעמוד קיח-קיט שהוכיח כן מדברי מרן החד"א בחיים שאל ח"א סימן כא' שדן לגבי בעל ברית שרועה להזמין כלי נגינה על אף שהיולדת בשנת אבל וכתב להתיר על פי דברי

המשך בעמ' 3

נושא מפנקס בית הדין: הלנת שכר עקב קשיים תקציביים

טענת התובע: ראובן הועסק בישיבה ע"פ חוזה תמורת שכר חודשי בסך 3500 ש"ח ועוד 800 ש"ח דמי נסיעות. במשך כשנה הוא קיבל את שכרו בזמן, ולאחר מכן החלו עיכובים במתן השכר ואעפ"כ ראובן המשיך ללמד. לאחר זמן ראש הישיבה קרא לראובן ואמר לו שהוא מוריד לו 500 ₪ מהמשכורת ואז המשכורת תהיה בזמן, אעפ"כ לא הועיל הדבר וראובן לא קיבל את שכרו במועדן אלא באיחור רב ולא סדיר, ומשכך הוא עזב סופית את הישיבה יצויין ויודגש שהישיבה ממשיכה להתקיים ולהעניק משכורות לעובדים, ולאחר שראובן עזב ניתן לרמ"ם המכהנים בפועל תשלום על חלק מחובות העבר, אך לראובן לא ניתן דבר. לאור זאת, ראובן תובע את שכרו ובנוסף הוא תובע גם פיצויים והלנת שכר

לסיכום תביעת ראובן היא:

33,371 ש"ח - שכר חודשי (כולל נסיעות) שלא שולם.

8500 ש"ח - פיצויי פיטורים.

סה"כ: 41,871 ₪ + 10% דמי הלנת שכר.

טענות הנתבע: ראש הישיבה מודה שהוא מחויב בתביעת השכר, ומחויב גם לתשלום הפיצויים שכן מקובל לשלם גם פיצויים. אך יש בעיה של קשיים כספיים. כמו כן אך ההחלטות בפועל אינן מתקבלות על ידי ראש הישיבה באופן ישיר, אלא על ידי מי שנמצא בשטח קרי ע"י מנהל הישיבה, והאחריות המעשית ושקול הדעת שלו הם גורמים מכריעים בעניין.

ה. נושאי הדין

1. איסור הלנת שכר שכיר.

2. פיצויי פיטורין

3. הלנת שכר

1. איסור הלנת שכר שכיר

איסור חמור זה חל עם תביעת העובד את שכרו (שו"ע חו"מ סימן שלט, י). כל יום שהמעסיק איננו משלם שכר ישנו איסור דרבנן כפי שמובא בדברי שולחן ערוך (שם סעיף ח): חייב ליתן לו מיד, ובכל עת שיששה עובר על לאו של דבריהם. ולכן הדין ברור שעל הנהלת הישיבה לשלם באופן מיידי לתובע את שכרו בסך 33,371 ש"ח.

לפיכך, הנתבע מחויב לשלם באופן מיידי 33,371 ₪ לתובע בגין שכר עבודה.

2. פיצויי פיטורין

בעניין פיצויי הפיטורים, ישנו כלל גדול בהלכות שכירות פועלים (שו"ע חו"מ שלא, ב) "הכל כמנהג המדינה". ובארץ ישראל בוודאי ישנו חוק ומנהג לשלם פיצויי פיטורין (כך גם קבע ביה"ד הרבני בת"א בפסקי דין רבניים, כרך ח עמ' 78-81).

על פי החוק והמנהג שיעור הפיצויים הוא כשיעור משכורת חודשית לכל שנת עבודה, לא כולל נסיעות. אולם אם היו שינויים בסכום השכר החודשי במהלך שנות העבודה, יש לחשב לפי המשכורת האחרונה. לפי סך דמי הפיצויים הם בסך 5625 ש"ח.

לפיכך, הנתבע חייב לשלם 5625 ₪ דמי פיצויים.

3. הלנת שכר

בעניין בקשת התובע לחייב פיצוי / קנס על הלנת שכר הדבר יותר מורכב מהטעם כדלהלן:

היו שרוצים לחייב מכח דינא דמלכותא, או מדין תקנת הקהל או שזה מעין אומדנא שהסכימו ביניהם וכאילו שהתנו שאם יעכב המעביד את שכרו הוא ישלם פיצויים.

המשך בעמ' 4

המשן מע' 1 - מאמר השבוע - הרב אברהם רחמים

כאשר נצליח לדעת שגם מה שאין לנו, גם מה שלא נעים לנו וגם מה שלא כרצוננו, הוא לטובתנו. – או אז נוכל להרים 'לחיים' – ביכוס מלאה בשני חצאים'.

כאשר אנו מתבוננים בנס פורים, אנו יכולים לראות כי גזרתו של המן הרשע – להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, הביאה צער גדול לכלל עם ישראל, וככל הנראה באופק העיניים הפשריות, לא היה סיכוי שגזרת המן החתומה בטבעת המלך תתבטל. אלא שאחר תפילה ותשובה החלק המר והקשה הזה, הוא עצמו נהפך למתוק. הקב"ה הראה לכלל עם ישראל כיצד ההצלה מן הגזירה הייתה כבר מוכנה מספר שנים קודם: מיתת ושתי, לקיחת אסתר למלכה, מעשה בגתן ותרש... כך התברר כי גזירתו של המן הרשע, היא הביאה תשועה עצומה לעם ישראל. כנאמר **ונחפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם** – הרע נהפך לטוב.

מעתה נוכל להבין, דווקא בחודש זה שבו אנו עוסקים בסיפור המגילה, שמוכיח לנו שהכל לטובה, הצטוונו להרבות בשמחה, להתבונן בחיי יום יום העכשוויים שלנו ולדעת כי גם מה שנראה לנו רע ומר הוא עצמו יכול להיות לתשועה גדולה ונפלאה – ממנו נבין, – לא כל מה שלא נעים הוא רע!

נשכיל ונסכים, כי לא לחינם נאמר 'משונכנס אדר מרבין' בשמחה – דהיינו, עם אות נ' סופית ולא עם האות ס'. שהכוונה היא כך: המילה 'מרבין' – היא נטריקון מר – פין. והרמז הטמון הוא: מר' לך? אזי פין – התבונן. התבונן היטב, ותשים לב שהמר' הוא לא מר באמת, הוא כלי להבאת הטוב ופעמים הוא עצמו מקור הטוב. התבונן ב- 'ויקר' היטב, עד שתמצא את ה-א' העזירה – לשון קריאה לשון חשיבות!.

מזל החודש הוא 'דגים' – המילה 'דג' מזכירה לשון 'דאגה'. אולם, כאשר נחפוך את המילה דג נקבל ג'ד, נקבל מזל ותשועה.

נוסיף לומר דבר נפלא. הנה, כאשר נבקש משני בני אדם העומדים על פני כדור הארץ, להתרחק זה מזה ככל האפשר, היכן נצטרך שכל אחד יעמוד?

התשובה היא, כאשר יהיו עומדים זה לגב זה. דהיינו, מכיוון שכדור הארץ עגול הרי שתי נקודות המרחק הגדולות ביותר הן, כאשר שתי הנקודות עומדות אחת על יד השניה אחור אל אחור.

כיוצא בדבר, כיצד ניתן להגיע משתי הקצוות הכי רחוקות בכדור הארץ אל המקום הכי קרוב ביותר? התשובה תהיה על ידי צעד אחד. כאשר יסתובבו השניים זה אל פניו של זה.

חודש 'אדר' וחודש 'ניסן' הם החודשים הכי רחוקים זה מזה. 'ניסן' הוא החודש הראשון, ו'אדר' הוא החודש שנים עשר – האחרון. חודש אדר מסמל הנהגה בזמן הסתר פנים. וחודש ניסן מסמל הנהגה בזמן הארת פנים.

מכל מקום, שני חודשים רחוקים אלו, הם גם הכי קרובים – אחר 'אדר' מופיע מיד 'ניסן'. אם כן, כאשר נשאל: האם 'אדר' רחוק מ'ניסן'? התשובה היא: תלוי כיצד אנו בוחרים להסתכל, גב אל גב – או – פנים אל פנים!

פעמים יש לנו תרחישים בחיים קשים, מקרים ב'תחפוש' של צרה וצוקה, מקרים אלו נראים רחוקים ביותר מן הטוב, רחוקים מן הארת הפנים ולא רואים את הסוף – 'כחודש אדר'. אולם, כמו שאמרנו המרחק בין 'אדר' ל'ניסן' – בין ההסתר להארה, הוא יכול להיות המרחק הכי קטן, רק שצריך לסובב את הפנים לכיוון השני, כאשר נרבה בתפילה תשובה וצדקה, הרי נוכל לגלות שאנו צמודים לניסן – צמודים להארת פנים, לניסים ונפלאות.

יהי רצון שנוכה ל'מרבין בשמחה', נצליח להתבונן היטב בשני החצאים של הכוס – אמין!

המשן מע' 2 - נשאלו בקו - הרב אלון בן שבת

הזקן אהרון שמותר היות ויום טוב שלו הוא, חזינו שהבין דעיקר ההיתר של הזקן אהרון הוא הטעם הראשון.

אולם בחזון עובדיה פורים עמוד קפ' כתב שאם יש בסעודה כלי נגינה "נכון שימנע האבל מלהיות שם" ע"ש אך מכל מקום לא נקט כן בלשון איסור אלא יש להימנע, וזאת על אף שראה להזקן אהרון שהרי הביאו בכמה מקומות.

ובספר אור המועד הנ"ל הביא מהחזון עובדיה אבלות ב' עמוד שסו' שפסק כהחיד"א הנ"ל ושלפי זה פשוט שהוא הדין לפורים, ולענ"ד אין להביא ראיה מהחיד"א, שהרי בנידון עיקר ההיתר כיון שהוא יום שמחה של הבעל, והאשה מצווה לעשות רצון בעלה ואין הוא מחוייב לגרוע משמחת הברית בשל אבלות דאשתו, ועל זה הוסיף להביא ראיה מהזקן אהרון שאפילו לאשה עצמה יש להקל כיון שהוא גם יום טוב שלה, אך זהו רק תוספת טעם ולא הסתמך בהיתרו על הזקן אהרון בלבד ע"ש, ולכן אף שמרן הרב עובדיה זצ"ל פסק כהחיד"א בנידון הברית, עדיין כתב ויש להימנע בכלי זמר בסעודת פורים.

גם יש לי להעיר קצת על מה שכתב ההיתר באור המועד כהזקן אהרון, אך לא חילק שכל זה דווקא אחר שבעה לשאר קרובים או אחר שלשים על אביו ואמו, וברור שהזקן אהרון לא התיר בתוך שבעה ושלשים וכו' וכן כתב בספר כף החיים בסימן תרצו בדעת הזקן אהרון, ואכן שאלתי זאת בכתב להרה"ג המחבר שליט"א והשיבני שאכן אין היתר תוך שבעה ושלשים, ובמהדורה החדשה שתצא לאור בקרוב תיקן והדגיש דין זה דשבעה ושלשים.

הלכך למסקנה:

מותר לאבל אחר שבעה ושלשים להיות בסעודת פורים אף שיש שם כלי שיר, (וכן העידו כמה רבנים שכן הורה מרן הרב יצחק יוסף שליט"א בשיעוריו בכמה מקומות) ואם יכול להימנע ללא צער, עדיף, ובלבד שלא יתלו חוסר ביאתו לשם מחמת האבלות, שהרי אין אבלות בפרהסיא.

אולם נראה שבשמיעת מוזיקא דרך הטייפ יש להקל יותר בכל זה.

ואין לאבל להשתתף בריקודים עצמם, אלא אם כן הוא הרב מרא דאתרא ויש לחוש שאם לא ירקוד עם הציבור יראה כאבלות בפרהסיא (ראה מש"כ בזה בחזון"ע אבלות ח"ב עמוד שסד' בשם הרב פרי האדמה וכו' ע"ש)

ומי שעוסק בנגינה לפרנסתו והוא אבל, יש להתיר בפשיטות וכטעמו השני של הזקן אהרון וכו' מרן הרב עובדיה בחזון עובדיה פורים ואבלות.

בברכה

אלון בן שבת

מטרות העמידה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

אבל נראה שקשה מאוד להוציא ממון מהטעמים הנ"ל כי גם החוק משאיר מקום לשיקול הדעת לגבי גובה הסכום - וההגיון של החוק מבוסס על שני דברים:

1. ריבית והצמדה על הכסף שנשאר אצל המעסיק.

2. קנס על העברייני שמלין שכרו.

ונראה שמה שקשור לרצון לחוקק "ריבית" - אין תוקף של דינא דמלכותא או תקנת קהל או תנאי שמחייב, ומה שקשור לעניין של קנס - במקרה שלפנינו בית הדין לא קיבל שום עדות או הוכחה שהמעסיק פשע או זלזל או התרשל.

נחלקו הפוסקים אם תשלום עבור הלנת שכר הוא ריבית, החת"ס (שו"ת חת"ס ח"ה סוף סימן קמד) דורש טעמא דקרא ואומר שמפורש בפסוקים שיסוד איסור ריבית הוא "וחי אחיך עמך", ע"מ להחיות נפש, וזה לא קיים בהלנת שכר שכרי שהיא להחיות נפשו של שכיר. והגרש"ז אויערבאך (כתר, מחקרים לכלכלה ומשפט ח"א עמ' 90) פוסק שבכל מצב כאשר מאחר את הפירעון שייך שם של קנס - "ואין כאן שכר המתנת מעות כי אם שיעור גודל העוולה".

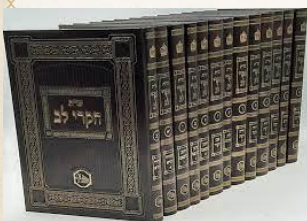
ישנם פוסקים שכתבו שמכיוון שהצדדים חתמו בין לדין בין לפשרה, יש ביד בית דין רשות לקבוע קנס וזה יותר קל כי לא בא מהסכמת הצדדים מלכתחילה וזה לא בא מראש, אלא כקנס בית דין ובהתחשב במצב הכלכלי של הנתבע.

במקרה דנן שמדובר בשיבה, וכאמור לא הובאו טענות הישיבה פשעה בהלנת השכר, לכן לא נראה שזה נכון לקנוס, ולכן אין לחייב את ראש הישיבה בקנס או בהצמדה,

לפיכך, הנתבע פטור מתשלום דמי הלנת שכר.

החלטה: הנתבע חייב לתובע 38,996 ₪.

כל זה כתבתי לפי קוצ'ד וצווי"ם ויימ"ן עבד לאל עליון אני יגאל אלון ס"ט.

שור המצאה מן המדרח

הרב יוסף חיים בן שבת

רבי רפאל יוסף חזן

נולד באיזמיר בשנת תק"א. היה נכדו של רבי דוד חזן בעל "חזה דוד" על תהלים ושל רבי יוסף חזן מגדולי תלמידיו של מהרי"ט. נצר למשפחת רבנים וחכמים ששרתו כדיינים ומורי הוראה באיזמיר, ירושלים ואלכסנדריה. כבן שלשים שנה נתמנה כמורה צדק בדיני ממונות ובשנת תק"ן נתקבל שם כרב ומו"ץ יחד עם הגאון בעל "שרשי חיים". בשנת תקע"ז עלה לא"י ונתקבל בה כרב ואב"ד. החיד"א העריכו ומכנהו "עמית ואלוף בתורה". משפחת חזן היא אחת מאלו המשפחות אשר בניה היו לרבנים ומנהיגי קהילות דור אחרי דור בתורכיה ובאמפריה העות'מנית בכלל, ובאיזמיר וירושלים בפרט, כדוגמת משפחות אבולעפיה, אלגאזי, דאנון, ועוד.

אלו הם חיבוריו: מאז היותו צעיר לימים השתוקק ה"חקרי לב" להעלות על הכתב את חידושי תורתו ואף שם לו למטרה לפרסם את מה שחננו ה' בתורה ובדעת. וכך העיד על עצמו: מיום היותי, נפשי איתנה לאסוף על ידי ולעלות על ספר לכתוב על נייר ניירא בעלמא, מאת כל אשר אדע לפי מיעוט שכלי אם מעט ואם הרבה. ספרו אשר הוציא לו מוניטין בעולם היהודי הוא חיבורו הגדול הידוע בשם חקרי לב- שו"ת מלא וגדוש פלפולים חריפים על פי דרכו של בעל "שאגת אריה". על סדר לימודו בספר משנה תורה להרמב"ם, ומשום סיבה, סמוך להדפסה ערכוהו והדפיסוהו על סדר השולחן ערוך. חידושי חקרי לב על-מסכת שבועות. מערכי לב- דרושים, ב' חלקים. קונטרסים האחרון- ציונים בסדר אלף בית על עניינים שונים. ועוד ועוד כתביו.

רבים העדיפו להתדיין אצלו, כי ידעו שפסק דינו אמת לאמתיה. גם השופטים הנוכריים הכירו בחוכמתו, וכאשר נתקלו בדין קשה ועמדו נבוכים מול בעלי הדין, נהגו לשולחם לפני הרב, כדי שישכיל לעמוד על דבר האמת.

ומעשה בשלושה סוחרים יהודים שהגיעו פעם לעירו של הדיין, בעש"ק וצורות כספם בשקם, ויפנו כה וכה ויראו כי אין איש בנמצא עליו ויכלו לתת מבטח לכספם, והחליטו כי "כספים אין להם שמירה אלא בקרקע", אמרו ועשו וטמנו את הצרור תחת עץ התאנה שעמד בצדי העיר, על דעת להוציאו מיד עם צאת השבת.

אולם יצרו של אחד הסוחרים תקפו, ובהיחבא הוציא את צרור הכסף וטמנו במקום אחר. בצאת השבת מיהרו הללו אל עץ התאנה ותחשכנה עניהם מראות כי לכספם אין זכר ורמץ. מיד החלו לחשוד איש באחיו, והרימו קול זעקה. הרי הם ידעו בוודאות כי איש מלבדם לא ידע על המחבוא ועל הכסף שבו, ולכן בהכרח כי אחד משלושתם גנב את הכסף בתוך השבת, אך לא ידעו לשית עצה בנפשם מי הוא ואיזה הוא. כשראו הסוחרים שאין בידם לפתור את התעלומה, עמדו בפני שופט העיר הנוכרי וביקשו ממנו למצוא מי מהם הגנב ולתבוע ממנו להשיב להם את כספם.

הביט השופט בשלושת הסוחרים שלפניו ולא ידע מה לעשות. הוא נזכר בדין היהודי החכם, רבי יוסף רפאל חזן, ושיגר את הסוחרים אליו, כשבידם מכתב בקשה ממנו, לברר את הדין עד תומו ולהוציא את פסקו לאור.

כשבאו הסוחרים ועמדו לפני הרב חזן, החלו לספר את סיפורם והציגו בפניו את מכתב השופט. עיין הרב במכתב ותמה: "מדוע שלח אתכם השופט אליי, וכי נביא אני או בן נביא?! מאין לי לדעת מי מכס דובר אמת ומי הוא השקרן? חזרו אליו ואמרו לו כי אין בידי לפתור את התעלומה".

עודם יוצאים מעמו והדיין מיהר להחזירם לפניו ואמר: "הציגו נא בפניי שוב את טענותיכם, אולי בכל זאת אוכל לפתור את העניין". שבו הסוחרים לגולל את סיפורם, והרב בחן את פניהם וקלט והקשיב לדבריהם. כשסיימו, נאמן ואמר שוב: "פלגיה גדולה יש לי על השופט ששלח אתכם אליי, הרי אין בי רוח נבואה ואיני חוקר כליות ולב, ומדוע חושב הוא שאוכל לדעת מי הגנב?!" שלחם הרב מפניו, אולם לאחר כמה דקות ביקש מאחד מתלמידיו לחזור ולקרוא את הסוחרים לפניו בשלישית. התפלאו הסוחרים על הרב, אולם כיבדו את בקשתו ושוב התייצבו לפניו.

"סלחו נא לי על אשר אני מטריח אתכם בשלישית, אולם אבקש שוב לשמוע מכם את דבר הגניבה". גוללו הסוחרים שוב את המאורע כולו והרב הקשיב להם בקשב רב, ושוב חזר על תמיהתו והשתומם על השופט כבראשונה ובשנייה. בסיום דבריו, נטל הרב דף ורשם בו כמה שורות, קיפל את המכתב וחתמו, ואמר לסוחרים: "כשם שהשופט שלח אליי מכתב, כך אני משגר אליי מכתב בחזרה. מסרו נא לי את מכתבי ויעשה כרצונו". חזרו הסוחרים לשופט והלה שאל: "מה פסק הרב החכם?"

נאנחו הסוחרים ואמרו: "מאומה לא פסק, אלא הקשיב לדברינו כמה פעמים והתפלל על כבודו, מדוע שלח אותנו אליו, וטען שאיננו נביא ואין לו לדיין אלא מה שענינו רואות".

הצטער השופט ואמר בליבו כי גם לחוכמתו של היהודי הפיקח יש גבול, ובדין מסובך זה גם הוא אינו מוצא את ידיו ורגליו. המשיכו הסוחרים לספר כי הרב הפקיד בידיהם מכתב תשובה סגור וחתום. נטל השופט את המכתב, שבר את חותמו וקרא: "אדוני השופט, פלוגי הסוחר, אחד מהשלושה שעמדו לפנינו לדין, הוא הגנב שנטל את צרור הכסף".

מיד קרא השופט לשוטרי בית הדין וציווה עליהם להכות את האיש. הכו השוטרים את הסוחר עד שהודה שאומנם הוא הגנב, ובליוי השוטרים הלך להוציא את מטמון הכסף שהחביא באדמה ברחוק מקום מנע התאנה.

השופט מיהר לביתו של הרב. "מאין ידעת מי הגנב?", שאלו, וכך ענה: "כשבאו אליי שלושת הסוחרים ראיתי כי שניים מהם מהלכים בבטחה ורק אחד מהם הולך ברגליים כושלות. תחילה חשבתי שמא חולשה נפלה עליו, אולם כאשר אמרתי שאין בידי לפענח את התעלומה, ראיתי כיצד הוא יוצא בריצה קלה ובהקלה עצומה. התחלתי לחשוד בו, אולם מכיוון שלא ניתן לפסוק דין על פי חשד, ניסיתי אותו פעמיים נוספות, ובכל פעם ראיתי שהוא נכנס אליי בחדד ובהיסוס ויוצא בזריזות. הבנתי שהלה חושש שמא ייתפס כגנב ויוצא בשמחה על שסודו לא נגלה. לאחר שהחשד התבסס, כתבתי לך את השערת, והנה התברר כי צדקתי".

הסיפור היה לשיח בפי כול, וכולם נמנו וגמרו על בעל ה"חקרי לב" כי לא נמצא איש כזה אשר רוח אלוקים בו. נפטר בירושלים ביום כ"ג חשוון תקפ"א. על מצבתו כתבו: "לב גבורים עת האסף נעו עוררים כי אין יוסף, אין שלחני מסחר בכסף מחוקק חוקר חקרי לב, לב הדין הוא מלאך השם, כתר תורה גם כתר שם, גאון הדור נקרא לשם, דורש חוצב מערכי לב, לב יודע מרת נפשו, יום חשך אור ביאת שמשו, נסגר שער בית מדרשו, זוכר את זאת ימס כל לב, לב האריה הרב הגדול מורנו ורבנו כמוהו"ר"ר...